

Asia

OSA; EU:n terrorismin vastainen ohjelma

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi 9.12.2020 tiedonannon EU:n terrorisminvastaisesta ohjelmasta (COM(2020) 795 final), joka on osa EU:n turvallisuusunionistrategiaa. E-kirjeellä annetaan ohjelmasta tieto eduskunnalle ja esitetään Suomen kannat keskeisiin ehdotuksiin.

Suomen kanta

Suomi pitää hyvänä, että komissio on laatinut uuden EU:n terrorismin vastaisen ohjelman, joka kattaa terrorismin torjunnan ennalta estävistä toimista terrori-iskun seurausten hallintaan ja uhrien asemaankoko terrorismin uhan elinkaaren lähtien ennaltaestävistä toimista ja päättyen terrori-iskun seurausten hallintaan ja uhrien asemaan. Suomi pitää tärkeänä kokonaisvaltaista ja eri toimijoiden vastuut huomioivaa lähestymistapaa. Suomi korostaa terrorismin torjunnassa ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaestämisessä oikeusvaltioperiaatetta sekä perus- ja ihmisoikeuksien noudattamista. Suomi on sitoutunut noudattamaan kansainvälisen oikeuden velvoitteita terrorismintorjunnassa.

Euroopan unioni on Suomelle tärkeä vaikutuskanava ja turvallisuusyhteisö, jonka tukemat jäsenmaiden sisäisen turvallisuuden toimet, tuki jäsenvaltioiden toimille väkivaltaisen ekstremismin ennalta estämiselle ja terrorisminvastainen ulkosuhdetyö lisäävät jäsenvaltioiden kykyä torjua terrorismia.

Suomi pitää hyvänä, että uusi ohjelma rakentuu jo olemassa oleville toimenpiteille ja uusia toimenpiteitä esitetään, jotta voidaan varautua terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin jatkuvasti muuttuviin uhkakuihin. Suomi pitää myös tärkeänä, että terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin vastaiset toimet perustuvat toimivaltaisten viranomaisten uhka-arvioon sekä tutkimustietoon. Suomi pitää EU:n terrorismin vastaisen ohjelman mukaisesti EU INTCENin roolia tärkeänä ja korostaa jäsenvaltioiden INTCENille toimittamien tietojen merkitystä. INTCENin ohella Suomi korostaa Europolin roolia EU:n terrorismiuhka-arvion tuottamisessa. Suomi korostaa eri toimijoiden vastuullisuutta tietojenkäsittelyssä.

Suomi pitää hyvänä, että ohjelmassa painotetaan tarvetta selvittää uusien teknologioiden hyödyntämismahdollisuuksia terrorismin torjunnassa. Suomi yhtyy komission huomioon myös siinä, että lainvalvonta- ja oikeusviranomaisille tulee varmistaa kyky suorittaa lainmukaiset tehtävänsä niin reaali maailmassa kuin verkossa tieto- ja yksityisyydensuoja ja tietojen käyttötarkoitussidonnaisuus huomioiden.

Ottaen huomioon jäsenvaltioiden ensisijainen vastuu sekä kansallisesta turvallisuudesta että väkivaltaisen ekstremismin torjunnasta, Suomi pitää tärkeänä, että EU:n terrorismin vastaista työtä kehitetään neuvostorakenteissa.

Suomen näkemyksen mukaan terrorismintorjunnan painopisteen tulee olla terrorismin ennaltaehkäisyssä, jolla tarkoitetaan puuttumista taustasyihin, vaikuttimiin sekä muihin tekijöihin, jotka voivat johtaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja äärimmillään terroristiryhmiin värväytymiseen. Tämä on tärkeä tavoite myös EU:n ulkosuhdetyössä kansainvälisten järjestöjen ja unionin ulkopuolisten maiden kanssa. Olennaista on nimenomaan väkivaltaiseen ekstremismiin puuttuminen. Suomi pitää epätoivottavana kehityksenä, että komissio on osittain erkaantunut ohjelmassaan aiemmin hyväksytystä terminologiasta ja aikoo jatkossa puuttua myös ekstremistiseen toimintaan ja ideologioihin, vaikka niillä ei olisi linkkiä väkivaltaan.

Suomi pitää hyvänä, että EU-tasolla tehdään toimenpiteitä laittoman sisällön torjumiseksi verkossa. Lisäksi on hyvä, että komissio aikoo jatkaa yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa EU Internet Forumin puitteissa. Suomi on komission tavoin kiinnittänyt huomiota laittoman vihapuheen merkitykseen.

Suomi pitää tärkeänä, että eri toimijoiden rahoituksen avoimuutta lisätään. On myös tärkeää, että terrorismin tai väkivaltaisen ekstremismin rahoituksen torjuntatoimien osalta huolehditaan niiden tarkasta, objektiivisesta ja tasapuolisesta kohdentamisesta sekä siitä, että toimissa kunnioitetaan perus- ja ihmisoikeuksia.

Suomi pitää tärkeänä komission tukea jäsenvaltioille väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä. Suomi ei pidä suotavana komission pyrkimyksiä vaikuttaa suoraan paikallistoimijoiden työhön. Suomi korostaa, että komission tulee tukea jäsenvaltioita riippumatta siitä, miten ennalta ehkäisy on organisoitu kansallisesti ja paikallisesti. Tuen tulee lähteä jäsenvaltioiden konkreettisista tarpeista, jotka voivat olla hyvin erilaisia eri jäsenmaissa ja eri alueilla. Suomi on valmis tarkastelemaan komission aloitetta EU-tietokeskuksen perustamisesta (EU Knowledge Hub). Sen tavoitteena tulee olla tiedon ja asiantuntemuksen lisääminen eikä sen tule olla päällekkäinen muiden toimijoiden kanssa.

Suomi olisi pitänyt hyvänä, että ohjelmassa olisi nostettu laajemmin esiin polarisaation, sosiaalisen syrjäytymisen, disinformaation ja vihapuheen vaikutukset ja käyttö radikalisoitumisessa ja rekrytoinnissa väkivaltaisiin ekstremistisiin liikkeisiin.

Suomi pitää tärkeänä kehittää julkisten kohteiden, mukaan lukien uskonnollisten tilojen, ja kriittisen infrastruktuurin suojaamista terrorismilta. Suomi pitää tärkeänä yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin välillä sekä uskonnollisten yhteisöjen kanssa. Suomi arvostaa komission tukea kaupunkien turvallisuustyölle ja pitää tärkeänä, että tuki jakautuu tarkoituksenmukaisesti ja avoimesti eri jäsenmaille ja niiden kaupungeille.

Suomi pitää hyvänä komission käynnistämää keskustelua Schengen-alueen vahvistamiseksi. Komission tapaan, Suomi painottaa rajaturvallisuuden merkitystä terrorismin torjunnassa ja korostaa EU-tason tietojärjestelmiä koskevan lainsäädännön

tehokasta täytäntöönpanoa ja soveltamista. Suomi pitää tärkeänä harkita tarkkaan lentoturvallisuusvartijoiden tuottamaa lisäarvoa.

Suomi pitää tärkeänä seurata terroristien käyttämien välineiden kuten ampuma-aseiden, räjähteiden lähtöaineiden ja CBRN-materiaalin kehityskulkuja ja niiden saatavuuteen puuttumista tarkoituksenmukaisilla keinoilla.

Suomi pitää hyvänä, että Europolia koskevaa lainsäädäntöä tarkistetaan vastaamaan olemassa oleviin ja tuleviin uhkiin, jotta se voi tukea jäsenvaltioita kansallisissa terrorismin vastaisissa tutkimuksissa. Suomi olisi pitänyt hyvänä, että myös tässä ohjelmassa olisi painotettu lainvalvontaviranomaisen koulutuksen ja osaamisen kehittämistä ja otettu huomioon CEPOLin rooli koulutuksen tuottajana.

Suomi pitää hyvänä, että ohjelmassa on mainittu myös poikkihallinnollinen yhteistyö terrori-iskuihin vastaamisessa sekä pelastuspalvelumekanismien tuomat mahdollisuudet iskujen uhrien auttamisessa. Suomi näkee myös pelastustoiminnan ja siihen liittyvän osaamisen tärkeänä terrori-iskujen vaikutusten minimoinnissa.

Terrorismin torjunnassa ajantasainen ja tehokas tietojenvaihto on olennaista. Suomi suhtautuu myönteisesti komission suunnitelmiin parantaa tietojenvaihtoa ja koordinoitua rajat ylittäviä terrorismitapauksia koskevissa oikeudellisissa menettelyissä, mutta ottaa tarkemmin kantaa asiaan ko. lainsäädäntöehdotuksen arvioinnin yhteydessä. Lisäksi Suomi pitää hyvänä, että komissio pyrkii ratkaisemaan Interpolin tietokantojen käyttöön liittyvät haasteet EU:n ja Interpolin välisellä sopimuksella.

Suomi korostaa Eurojustin merkityksellistä roolia yhteistyössä ja kannattaa sen riittävien resurssien turvaamista. Sen sijaan Suomi pitää ennen aikaisena keskustella Euroopan syyttäjävirasto EPPOn toimivallan laajentamisesta. Tällä hetkellä tulisi keskittyä EPPOn nykytoimintojen käynnistämiseen.

Suomi pitää tärkeänä jatkaa työtä terrorismin rahoituksen torjumiseksi. Suomi pitää tärkeänä, että EU:n rahanpesun selvittelykeskusten keskinäistä tiedonvaihtoa kehitetään edelleen. Tavoitteena tulee olla päivittäistoiminnan edellytysten parantaminen. Lisäksi tulee jatkaa EU:n rahanpesun selvittelykeskusten ja valvojien sekä kolmansien maiden rahanpesun selvittelykeskusten kanssa tehtävän yhteistyön ja tiedonvaihdon kehittämistä henkilötietojen suoja ja EU:n tietosuojasääntely asianmukaisesti huomioiden. Suomi pitää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansainvälisen tiedonvaihdon edistämiseksi tärkeänä, että komissio jatkaa kolmansien maiden tietosuojan riittävyyttä koskevien arviointien tekemistä, koska muussa tapauksessa kansainvälisiä velvoitteita tiedonvaihdon osalta ei voida täysmääräisesti täyttää.

Suomi niin ikään suhtautuu lähtökohtaisesti positiivisesti hankkeisiin, joilla mahdollistetaan lainvalvonta- ja oikeusviranomaisille kyky toimivaltuuksiensa puitteissa ennalta estää, torjua, tutkia ja saattaa tekijät rikosoikeudelliseen vastuuseen rikoksista. Keinojen sisäisen valvonnan ja riittävän ja riippumattoman laillisuusvalvonnan kehittäminen on tärkeä ja erottamaton osa näitä hankkeita. Rikollisten siirtyessä entistä enemmän verkkomaailmaan, tulee löytää tasapainoisia, tietosuoja sekä perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavia tapoja liittyen lainvalvontaviranomaisten pääsyyn salattuun tietoon ja digitaaliseen todistusaineistoon.

Suomi pitää tärkeänä jatkaa terrorismin uhrien tukemista EU:n uhrin oikeuksia koskevan strategian (2020-2025) ja nykyisen EU-lainsäädännön mukaisesti. Suomi kannattaa terrorismin uhrien tukemisen vahvistamista ensisijaisesti käytännön toimenpitein, kuten

ohjelmassa mainittujen kansallisten yhteyspisteiden ja terrorismin uhrien osaamiskeskuksen avulla. Rikoksen uhreille maksettavia korvauksia koskevaa direktiiviä (2004/80/EY) voi kuitenkin olla tarpeellista tarkistaa ja mahdollisesti päivittää.

Suomi pitää tärkeänä jatkaa EU-tason kansainvälistä yhteistyötä kaikilla ohjelman neljän pilarin alueella. Ohjelmassa esitetyt toimenpiteet noudattavat kesäkuussa 2020 EU:n ulkosuhdetoimista terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin ehkäisemiseksi ja torjumiseksi hyväksytyjen neuvoston päätelmien linjauksia. Suomi pitää tärkeänä, että kansainväliseen yhteistyöhön liittyvässä ohjelman täytäntöönpanossa edetään neuvoston päätelmien mukaisesti. Lisäksi EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ja ulkosuhdehallinnon ml. EU-edustustoissa toimivien turvallisuus- ja terrorismintorjunnan asiantuntijoiden verkoston rooli on keskeinen unionin terrorismintorjuntaa koskevien ulkosuhdetoimien toteuttamiseksi.

Suomi haluaa saada lisätietoa komission ehdotuksesta nimittää uusi komission terrorisminvastaisen toiminnan koordinaattori. On tärkeää, että uuden koordinaattorin rooli on selkeä, lisää koordinaatiota ja tuottaa lisäarvoa. Suomi on pitänyt neuvoston terrorismikoordinaattorin panosta tärkeänä.

Suomi ottaa yksittäisiin lainsäädäntöhankkeisiin kantaa tapauskohtaisesti.

Pääasiallinen sisältö

Komission terrorisminvastainen ohjelma on osa EU:n turvallisuusunionistrategiaa vuosiksi 2020-2025. Ohjelma perustuu aiemmin hyväksyttyihin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on estää terroristeja hankkimasta iskuissa tarvittavia välineitä ja vahvistaa yhteiskunnan kykyä selviytyä terrorismin uhasta. Ohjelmaan sisältyvät terrorismin torjuntaa, terrorismin rahoitukseen puuttumista ja ampuma-aseiden saatavuutta koskevat EU:n säännöt.

Komissio on asettanut terrorisminvastaisen ohjelman tavoitteiksi heikkouksien tunnistamisen, iskujen ennaltaehkäisemisen puuttumalla radikalisoitumiseen, kaupunkien suojelemisen sisäänrakennettua turvallisuutta kehittämällä sekä vaikuttavamman reagoinnin iskuihin tehostamalla operatiivista tukea.

Komission ohjelman ensimmäinen tavoite on ennakointi ja heikkouksien tunnistaminen. Strateginen tiedustelu, jossa kansalliset turvallisuus- ja tiedustelupalvelut tuottavat laadukkaita uhka-arvioita on tärkeässä osassa ennakoivassa terrorismintorjunnassa. Komissio kehottaa jäsenmaita tukemaan EU:n tiedusteluanalyysikeskusta riittävillä resursseilla sekä tarjoamalla laadukasta tiedustelutietoa, jotta keskus voi avustaa jäsenmaita tehokkaammin. Komissio pyrkii lisäksi kehittämään kohdennettujen riskiarvioiden tuottamista jäsenmaissa perustamalla EU:n turvallisuusneuvontajien tehtäviä jäsenmailhin.

Komissio aikoo panostaa uhkien varhaiseen havaitsemiseen rahoittamalla erityisesti tekoälyyn keskittyvää turvallisuustutkimusta sekä kehittämällä uusiin teknologioihin liittyvää osaamista tukemalla rahallisesti aiheeseen liittyviä projekteja osana EU:n kaupunkiagenda. Komissio haluaa lisäksi kehittää strategisen tiedustelun ja uhka-arvioiden toinen toistaan tukevia käytötapoja sekä tutkia uusien teknologioiden käyttömahdollisuuksia turvallisuuden alalla.

Komission mukaan uusia teknologioita on mahdollista käyttää menestyksekkäästi julkisten tilojen turvaamisessa, kunhan niiden käyttö on tarkasti säädeltyä, kohdennettua ja oikeasuhtaista. Komissio mainitsee kasvojentunnistuksen käytön akuutin terroriuhan aikana yhtenä mahdollisena keinona pysäyttää terrorismista epäiltyjen henkilöiden liikkuminen EU:n alueella. Komissio on kiinnostunut myös muista tekoälyä hyödyntävistä teknologioista, kuten keinoista tunnistaa terroristinen sisältö internetissä. Komissio painottaa kuitenkin tekoälyyn perustuvien teknologisten ratkaisujen käytön edellyttävän ehdotonta perusoikeuksien kunnioittamista. Uusien teknologioiden saralla komissio kiinnittää edelleen erityistä huomioita myös droonien turvallisuusriskeihin, minkä vuoksi komissio harkitsee julkaisevansa vuoden 2021 aikana käsikirjan kaupunkien turvallisuuden parantamiseksi. Lisäksi käynnistymässä on Euroopalainen ohjelma miehittämättömien ilma-alusten vastatoimien kehittämiseksi (European programme for counter UAS systems testing), jonka tulokset jaetaan jäsenmaiden kesken.

Komission mukaan iskujen ennaltaehkäisyn kannalta on tärkeää estää terroristeja levittämästä väkivaltaan kannustavaa propagandaa tai iskuihin liittyvää kuva- tai videomateriaalia. Komission mukaan yksi osa tätä on terroristisen verkkosisällön torjumista koskevan asetuksen toimeenpano. Komissio aikoo myös antaa ehdotuksen EU:n digipalvelusäädöksestä, joka vahvistaa digitaalisten palvelunjärjestäjien vastuuta toteuttaa palveluiden käyttäjille riittävät mahdollisuudet ilmoittaa laittomasta sisällöstä. Komissio aikoo yhdessä Europolin kanssa tukea jäsenmaita entistä vahvemmin EU:n kriisisäännösten toimeenpanossa, jotta viraalisesti internetissä leviävään terroristiseen ja väkivaltaiseen sisältöön voidaan puuttua voimakkaammin. Lisäksi komission mukaan myös Europolin internettiin ja sosiaaliseen mediaan keskittyvän yksikön resursseihin tulee panostaa lisää sekä kehittää ympärivuorokautista valmiutta poistaa tällaista sisältöä.

Komission mukaan väkivaltaisen ekstremismin taustalla vaikuttavaan vihapuheeseen puuttuminen on tärkeää. Komissio aikookin esittää rotuun, etnisyyteen, uskontoon, sukupuoleen tai seksuaalisuuteen kohdistuvan vihapuheen lisäämistä EU-tasolla määriteltyjen rikosten joukkoon. Komission mukaan tärkeää on myös tukea jäsenvaltioiden strategisen kommunikaation kyvykkyyksiä sekä välittömästi terrori-iskun jälkeen, että osana ennaltaehkäisevää toimintaa. Komissio aikoo panostaa radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn myös paikallistason toiminnalla, kuten Civil Society Empowerment Programmen arvioinnilla vuonna 2022.

Komissio aikoo vahvistaa EU:n toimintaa vankiloissa tapahtuvan radikalisaation ehkäisemiseksi tunnistamalla hyviä käytäntöjä radikalisoituneiden vankien riskiarvioinnin ja johtamisen saralla sekä kouluttamalla alan ammattilaisia näistä aiheista. Komissio aikoo lisäksi kehittää uudelleenintegraatioon tähtäävien ohjelmien arviointimetoiteita.

Komissio haluaa kehittää jäsenvaltioiden koordinaatioita radikalisaatioon liittyen, minkä vuoksi se on päättänyt tukea kansallisten toimijoiden verkostoja sekä kansallisia osaamiskeskuksia. Komissio aikoo myös tulevaisuudessa esittää EU radikalisaation ehkäisemisen osaamiskeskuksen perustamista päätöksentekijöiden, ammattilaisten ja tutkijoiden työn tueksi. Lisäksi keskuksen roolina olisi edistää EU:n tarjoamien erilaisten rahoitusmahdollisuuksien täysimääräistä käyttöä. Lisäksi se voisi kehittää mahdollista tulevaisuudessa perustettavaa EU:n terrorismin uhrien keskusta toimimaan yhteistyössä jäsenvaltioiden ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Lisäksi komissio haluaa luoda tutkimustiedon pohjalta jäsenvaltioille toimintaohjeita ns. yksin toimivien henkilöiden riskiarvioiden tekemiseen ja mahdollisiin keinoihin vastata ilmiöön.

Komission mukaan tehokkaaseen viranomaistoimintaan terrori-iskun sattuessa kuuluu olennaisesti jo ennen iskua tapahtuva haavoittuvuuksien vähentäminen. Komission mukaan tehokkaita keinoja tämän saavuttamiseksi ovat etenkin rajavalvonta ja iskujen toteuttamiseen tarvittavien keinojen ja välineiden epääminen terroristeilta.

Yhtenä toimenpiteenä komissio aikoo julkaista virtuaalisesti kaupunkisuunnittelua koskevan arkkitehtuuria käsittelevän asiakirjan, jossa esitellään erilaisia keinoja lisätä kaupunkitilan turvallisuutta. Komissio on myös sitoutunut kehittämään EU:n foorumia julkisten tilojen turvallisuudesta. Lisäksi komissio aikoo tutkia mahdollisuutta asettaa minimivaatimustaso julkisten tilojen turvallisuudelle. Erityistä huomioita komissio kiinnittää uskonnollisten tilojen turvallisuuteen. Vuodesta 2021 alkaen komissio aikookin tukea jäsenvaltioiden näiden tilojen turvallisuutta kehittäviä projekteja. Komissio aikoo panostaa kaupunkien turvallisuuteen lisäksi esittämällä Kaupunkialueiden turvallisuutta ja selviytymiskykyä koskevan EU:n sitoumuksen, jossa määritellään radikalisoitumisen ehkäisemiseen liittyviä tavoitteita ja vähennetään julkisten tilojen haavoittuvuuksia.

Komissio suunnittelee myös kriittisen infrastruktuurin suojaamista ja rajaturvallisuuden kehittämistä. Komissio ottaa käyttöön uusia toimenpiteitä kriittisen infrastruktuurin palveluntarjoajien toiminnan suojaamiseksi sekä fyysisiä että digitaalisia uhkia vastaan. Komissio ehdottaa uutta Schengen-strategiaa 2021. Rajaturvallisuuden osalta komissio on kiinnittänyt huomiota etenkin konfliktialueille matkanneisiin vierastaistelijoihin, joiden paluu Eurooppaan nähdään merkittävänä turvallisuusriskinä. Systemaattiset, kaikkiin matkustajiin kohdistuvat tarkastukset ulkorajoilla ovat komission mukaan tärkeä työkalu tämän riskin hallinnassa.

Komission mukaan yhteentoimivuushanke on myös tärkeässä roolissa rajaturvallisuuden parantamisessa, ja komissio kehottaa jäsenvaltioita huolehtimaan erityisesti uuden SIS-järjestelmän täysimittaisesta käyttöönotosta sekä sormenjälkitietokannan käyttöönotosta. Lisäksi komissio painottaa kolmansien maiden ilmoittamien terrorismin kohdehenkilöiden lisäämistä SIS:iin. Komissio muistuttaa, että 2022 alkaen jäsenvaltioiden on kirjattava SIS:iin myös sellaiset kolmansien maiden kansalaiset, jotka on asetettu paluukieltoon.

Komissio aikoo esittää uusittua versiota API-direktiivistä 2021 vastaamaan paremmin vakavan rikollisuuden uhkaan sekä toimimaan paremmin yhteen. Lisäksi komissio kehottaa kaikkia jäsenmaita keräämään PNR-tietoja myös EU:n sisäisiltä lennoilta. Komissio aikoo myös julkaista vuoden 2021 aikana matkustajarekisteritietoja (PNR) koskevan EU:n ulkoisen strategian. Komissio pitää lentoturvallisuuden parantamista tärkeänä tavoitteena ja aikoo tarkastella mahdollisuuksia luoda lainsäädäntöä, jonka nojalla matkustajalentoja turvaamassa voisi olla lentoturvallisuusvartijoita.

Komissio pitää tärkeänä terrorististen tekojen estämisen keinona teoissa tarvittavien välineiden epäämistä tekoja suunnittelevilta. Komissio aikoo valvoa aseiden hankinnasta ja hallussapidon valvonnasta annetun direktiivin toimeenpanoa. Tarkoituksena on tehostaa tietojenvaihtoa tilanteissa, joissa henkilöltä on evätty oikeus hankkia ase yhdessä jäsenmaassa.

Komissio painottaa myös CBRN-uhkan olevan edelleen merkittävällä tasolla, ja pitää erityisen tärkeänä kemiallisten aseiden uhkan torjuntaa. Vuoden 2021 alusta komissio tukee 18 jäsenmaan terveysturvallisuuden parantamista CBRN-uhkia vastaan. Komission mukaan taloudelliset pakotteet ovat tehokas terrorismin torjunnan väline, ja komissio kannattaa pakotteiden täysimääräistä käyttöä sekä tehokasta toimeenpanoa jäsenmaissa.

Komission strategiassa linjataan myös toimista, joiden tarkoitus on parantaa viranomaisten toimintaa terrori-iskun jälkeen. Operatiivisella tasolla tärkeitä kokonaisuuksia ovat komission mukaan Europolin mandaatin uusiminen sekä Europolin yhteistyömahdollisuuksien parantaminen yksityisen sektorin kanssa. Lisäksi komissio haluaa kehittää Europolin kykyä auttaa jäsenvaltioita massadatan analysoinnissa sekä vahvistaa Europolin roolia tutkimuksen ja innovaatioiden kehittämisessä.

Lainvalvontayhteistyön kehittämiseksi komissio aikoo ehdottaa uutta EU:n poliisiyhteistyösäännöstö 2021 kuluessa. Esityksen tarkoituksena on tehostaa rajat ylittävää lainvalvontayhteistyötä. Lisäksi komissio aikoo jatkaa lainvalvontaviranomaisten verkostojen tukemista sekä ATLAS-verkoston kehittämistä. Komission mukaan myös poikkihallinnollisen yhteistyön tukeminen terrori- ja CNBR-uhkien kohdalla on tärkeää, ja yhteistyötä aiotaan tehdä esimerkiksi EU:n pelastuspalvelumekanismien kautta.

Komissio on tunnistanut tehokkaan tiedonvaihdon tärkeäksi keinoksi parantaa terrorismirikosten ehkäisyä, tutkimista ja syyttämistä. Komissio aikookin vuoden 2021 aikana antaa ehdotuksen uudeksi Prüm-sopimukseksi, jotta esimerkiksi teknologian kehittyminen ja tietosuojan muuttuneet vaatimukset tulisivat paremmin huomioiduiksi lainvalvontayhteistyössä.

Komissio aikoo esittää erilaisia toimenpiteitä oikeus- ja sisäasioiden alan virastojen yhteistyön tehostamiseksi terrorismin torjunnan saralla. Komissio aikoo ehdottaa Europolin uuden mandaatin yhteydessä myös uutta hit/no hit – ilmoitusjärjestelmää Europolin ja Euroopan syyttäjäviranomaisen välille. Komissio haluaa lisäksi laajentaa syyttäjäviranomaisen mandaattia kattamaan rajat ylittävä terrorismirikollisuus. Komissio on lisäksi korostanut terrorismista tai väkivaltaisesta ekstremismistä epäiltyjen henkilöiden riskiarvioimisen merkitystä. Komission mukaan jatkuvalla tiedonvaihdolla on tärkeä rooli terrorismin torjunnassa, ja riskiarvioitietojen vaihtamisen tulisi olla osa säännöllistä tiedonvaihtoa jäsenmaiden välillä. Komissio valmistautuu neuvottelemaan yhteistyösopimuksesta Interpolin kanssa, ja komissio pitää Interpolia tärkeänä tietolähteenä etenkin terrorististen vierastaistelijoiden, taistelualueilta kerätyn tiedustelutiedon sekä laittomien rajanylitysten osalta.

Komission mukaan tärkeitä terrorismin torjunnan keinoja ovat jäsenmaissa tehtävien tutkintojen tukeminen sekä terroristisen toiminnan tukemiseen tarkoitettujen rahavirtojen seuraaminen. Komissio aikoo perustaa kansallisten rahanpesuselvittelykeskusten koordinointi- ja tukimekanismin. Komissio aikoo myös perustaa terrorismin rahoituksen tutkijoiden yhteistyöverkoston, jotta tutkimusmetodeja ja kokemuksia voidaan vaihtaa eri jäsenmaiden tutkijoiden kesken. Komissio painottaa kansallisten rahanpesun selvittelykeskusten pääsyn tilitietoihin olevan terrorismin rahoituksen tutkimisen ehdoton edellytys, minkä lisäksi komission tarkoitus on perustaa yhteinen pankkitilirekisteri.

Komission mukaan viranomaisten pääsy salattuun teletietoliikenteeseen on tarpeen useimpien terrorismirikosten kohdalla. Komissio aikookin edistää yhdessä jäsenvaltioiden kanssa viranomaisten laillista pääsyä salattuun tietoon. Pääsyn on kuitenkin komission mukaan ehdottomasti tapahduttava perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla. Komissio kannustaa jäsenmaita myös toimeenpanemaan mahdollisimman ripeästi sähköistä todistusaineistoa koskevat lakiehdotukset. Komissio sitoutuu myös arvioimaan teletietojen säilyttämistä koskevaa Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiota tarkoituksena löytää ratkaisu, joka sallii tietojen käyttämisen rikostorjunnassa tarkoin rajatuissa olosuhteissa. Komissio haluaa lisäksi kiinnittää enemmän huomiota rajat-ylittävän rikollisuuden torjuntaan, minkä vuoksi se antaa

vuoden 2021 loppuun mennessä lainsäädäntöehdotuksen tiedonvaihdesta ja koordinaatiosta rajat-ylittävien rikosten tutkinnassa.

Komissio haluaa painottaa terrorismin uhrien tukemista. Tammikuussa 2020 perustettu EU:n asiantuntijakeskus terrorismin uhreille on vuoden 2021 loppuun mennessä toiminut suunnitellut kaksi vuotta, jonka jälkeen komissio arvioi uudelleen sen tarpeellisuutta. Komissio aikoo tuolloin myös arvioida mahdollisuutta sulauttaa keskuksen toiminta yhteen väkivaltaisiin ääriliikkeisiin erikoistuvan eurooppalaisen osaamiskeskuksen kanssa. Komissio myös kannustaa jäsenvaltioita perustamaan kansalliset yhteyspisteet terrorismin uhrien tukemista varten. Komissio aikoo lisäksi arvioida keinoja parantaa uhrien oikeuksia rahallisiin korvauksiin, mukaan lukien terrorismin uhreiksi muussa kuin omassa jäsenvaltiossaan joutuneet henkilöt.

Ohjelma korostaa, että unionin ulkoinen turvallisuus myös terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin torjumisen osalta on osa yhteistä unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja sekä unionin ulkosuhdehallinto ml. EU-edustoissa työskentelevät turvallisuus- ja terrorismintorjuntaa käsittelevät asiantuntijat ovat keskeisessä asemassa unionin kansainvälisessä yhteistyön toteuttamisessa. Lisäksi EU:n joidenkin kriisinhallintaoperaatioiden mandaatteihin kuuluu terrorismin ehkäisemiseen ja torjumiseen liittyviä tehtäviä. Ohjelman ulkosuhteita ja kansainvälistä yhteistyötä käsittelevän osan ehdotukset noudattavat pitkälti kesäkuussa 2020 EU:n ulkosuhdetoimista terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin ehkäisemiseksi ja torjumiseksi hyväksytyjen neuvoston päätelmien linjauksia. Päätelmissä korostetaan terrorismin muuttuvien muotojen muodostamia uhkia, kehoitetaan vahvistamaan edelleen EU:n ulkoista terrorisminvastaista yhteistyötä ja toimintaa tietyillä ensisijaisilla maantieteellisillä ja temaattisilla aloilla. Päätelmissä neuvosto kehottaa tehostamaan yhteistyötä erityisesti niiden alueiden kanssa, joilla terrorismi on saanut eniten jalansijaa. Keskeisiä alueita ovat muun muassa Länsi-Balkan, Pohjois-Afrikka ja Lähi-itä, Sahelin alue sekä Afrikan sarvi. Neuvosto korostaa päätelmissä tarvetta edistää kansainvälistä yhteistyötä vahvistamalla unionin strategisia kumppanuuksia ja sitoutumista monenväliseen yhteistyöhön erityisesti YK:n piirissä.

Länsi-Balkanin osalta komissio korostaa laittomien aseiden torjuntaan liittyviä toimia ja unionin eteläisen naapuruston osalta henkilötietojen vaihtoa sekä terrorismin rahoituksen estämistä. Neuvoston päätelmien mukaisesti komissio korostaa yhteistyötä NATO:n, Interpolin ja FATF:n sekä strategisten kumppanimaiden kuten Yhdysvaltojen, Kanadan ja Uuden-Seelannin kanssa. Komissio kehottaa lisäksi Euroopan parlamenttia ja neuvostoa hyväksymään neuvottelumandaatin unionin eteläisen naapuruston kanssa käytävistä neuvotteluista yhteistyöstä Eurojustin kanssa.

Komissio on ilmoittanut myös nimittävänsä oman terrorismintorjunnan koordinaattorin, jonka tehtäväksi tulisi osallistua EU-päätöksenteon ja rahoituskysymysten yhteensovittamiseen eri EU:n instituutioiden välillä. Komissio myös painottaa, että kaikki ohjelmassa ehdotetut uudet toimenpiteet ovat riippuvaisia jo tehtyjen päätösten tehokkaasta toimeenpanosta. Lisäksi komissio on todennut ohjelman pohjautuvan suurelta osin juuri aiemmin tehtyihin päätöksiin.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Ei edellytä päätöksentekoa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Jaosto 7, kirjallinen menettely 29.1 - 2.2.2021

EU-ministerivaliokunta 17.-19.2.2021 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Komission ohjelmalla ei ole suoria vaikutuksia lainsäädäntöön.

Taloudelliset vaikutukset

Ohjelmalla ei itsessään ole suoria taloudellisia vaikutuksia. Ohjelmassa tuodaan esiin komission aikomus antaa erinäisiä lainsäädäntöehdotuksia ja käynnistää erinäisiä rahoitushankkeita. Toimenpiteillä tulee olemaan taloudellisia vaikutuksia sekä EU:n että kansallisen budjetin osalta, näitä arvioidaan erikseen osana niiden valmistelua.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

(COM(2020) 795 final)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

SM/PO, johanna.puiro@intermin.fi, +358 50 456 0056

UM/OIK, uan Päivi Kairamo, paivi.kairamo@formin.fi, +358 295 350 186

Päivi Pietarinen, VNK

Katja Repo, OM

Mervi Sarimo, OM

Joni Korpinen OM

Lauri Taro VM

Markku Ryymin Poliisihallitus

EUTORI-tunnus

EU/2020/1757

Liitteet

COM(2020) 795 final

Viite

Asiasanat Hoitaa	jaosto oikeus- ja sisäasiat (EU 7), oikeus- ja sisäasiat, terrorismi, poliisiyhteistyö OM, SM, UM
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, PE, PLM, STM, TEM, TULLI, VM, VNK, VTV
